

Валерій Редько – доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, завідувач відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти; проблеми конструювання змісту шкільних підручників іноземних мов; рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності школярів; теоретико-методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземної мови учнів; концептуальні засади організації професійної діяльності вчителів іноземних мов в умовах компетентнісно орієнтованого навчання тощо.

✉ labredko@ukr.net

id <https://orcid.org/0000-0002-4035-4925>

Тамара Полонська –

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів ЗЗСО; формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів гімназії; упровадження інтегрованих змістових ліній на уроках іноземної мови; формування та розвиток критичного мислення учнів у процесі оволодіння іноземними мовами; інноваційні технології навчання іноземних мов тощо.

✉ polonska@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-5717-1041>

УДК 372.881.1:159.955

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-95-104>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ ГІМНАЗІЇ З КЛІПОВИМ МИСЛЕННЯМ

Анотація. У статті досліджено теоретичні проблеми розвитку кліпового мислення як нового феномену сучасності, що особливо поширений серед молодого покоління. Проаналізовано основні підходи до визначення сутності кліпового мислення, розкрито головні причини його розвитку серед учнів молодшого підліткового віку. Розглянуто ключові фактори, що посприяли виникненню кліпового мислення в сучасному інформаційному суспільстві. Виокремлено й проаналізовано негативні та позитивні риси кліпового мислення «цифрових» дітей. Визначено та схарактеризовано методи і прийоми оволодіння іноземною мовою учнями з кліповим мисленням; наведено приклади їх практичного використання на уроках іноземної мови у 5–6 класах гімназії. Окреслено подальші перспективи дослідження означеної проблеми.

Ключові слова: кліпове мислення; іноземна мова; гімназія; цифрові діти.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Сучасний етап розвитку новітніх інформаційних технологій (або «мережкових технологій») характеризується створенням великих інформаційних систем, локальних, регіональних і глобальних мереж та широким застосуванням їх можливостей у різних галузях діяльності людини. Під інформаційними технологіями (ІТ) ми розуміємо сукупність методів і засобів, що використовуються з метою збирання, створення, зберігання, опрацювання, розповсюдження й використання інформації та/або даних.

Безсумнівно, що невпинний процес інформатизації суспільства впливає на визначення нових освітніх стандартів, упровадження сучасних ІТ до сфери навчання з усіх галузей і рівнів освіти. У Концепції Національної програми інформатизації зазначено, що «інформатизація освіти спрямовуватиметься на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, упровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість розв'язувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них – індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість урахувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо» (Про Концепцію..., 2020).

Незмірний потік нової інформації, новітні комп'ютерні та інформаційні технології, а особливо соціальні мережі, ігрові приставки, електронні іграшки, смартфони та інші сучасні гаджети мають значний вплив на навчання й виховання дитини та її сприйняття навколишнього світу. Бурхливий розвиток новітніх ІТ призвів до продукування величезних обсягів інформації, її накопичення та швидкої передачі. Людина змушена швидко сприймати різноманітну інформацію у концентрованому вигляді, не фіксуючи уваги на деталях і фрагментах, не витрачаючи часу на її аналіз. Така ситуація призвела до формування так званого «кліпового мислення». У сучасному інформаційному суспільстві воно поступово стає масовим, звичним, особливо поширеним серед молодого покоління. Кліпове мислення є своєрідною відповіддю та захисною реакцією людини на інформаційне та психологічне перевантаження. Такий тип мислення властивий більшості сучасних учнів, що не завжди сприяє ефективності процесу навчання, оскільки традиційний освітній процес орієнтується переважно на логічне мислення. Але чи можна використати феномен кліпового мислення на користь навчання іноземної мови? Спробуємо відповісти на це запитання в нашій публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. До вивчення проблеми кліпового мислення зверталось доволі багато зарубіжних учених (N. Carr, Ch. Chabris, O. Makarowska, A. Moler, L. Palladino, M. Prensky, L. Rosen, D. Simons, A. Toffler, S. Wheeler та ін.). Українські науковці (С. Алексеева, М. Антошків, Г. Гич, Ю. Коваленко, М. Літвінова, О. Корнута, О. Паніна, С. Соболева, О. Струтинська, Т. Удовицька, О. Шендерук, Т. Ярхо та ін.) почали приділяти увагу цьому феномену порівняно недавно, але вже опубліковано чимало наукових праць. Дослідники вивчали різні аспекти кліпового мислення, зокрема: передумови виникнення кліпового мислення, негативні й позитивні риси цього поняття, вплив кліпового мислення на формування особистості, профілактика розвитку кліпового мислення в освітньому процесі тощо. Питанню навчання іноземних мов учнів і студентів із кліповим мисленням наразі присвячені лише окремі розвідки вітчизняних дослідників (Л. Сінна, О. Конотоп, О. Пасічник, Т. Полонська).

Мета статті: проаналізувати сутність феномену «кліпове мислення»; розкрити основні причини його розвитку серед молодших підлітків; визначити та схарактеризувати сучасні методи і прийоми оволодіння іноземною мовою учнями 5–6 класах гімназії з кліповим мисленням.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному суспільстві постійно модернізуються інформаційні технології, які поширюються повсюди і знаходять своє застосування в побуті, на виробництві, у соціальній сфері, медицині, науці, освіті та інших галузях. Сьогодні інформаційний простір сприяє результативній взаємодії людей, дає можливість забезпечення доступу до світових ресурсів, а також споживання інформаційних продуктів і послуг. Прискорення ритму життя, розвиток сучасних технологій і, відповідно, збільшення інформаційного потоку, необхід-

ність приймати та переробляти занадто великий обсяг інформації не могли не вплинути на мислення сучасної людини. Перевантажений мозок стрімко втрачає здатність аналізувати, робити вибір та приймати рішення.

Розвиток телебачення і, особливо, інтернету, призвів до того, що нинішнє молоде покоління все менше мислить логічно, перестає заглиблюватися в інформацію, сприймаючи її поверхово та фрагментарно. Мова йде про новий феномен сучасності, особливий тип мислення – кліпове мислення або кліпове сприйняття. Фахівці стверджують, що кліповий тип мислення передусім притаманний інтернет поколінню (iGeneration) або Net Gen, Digital Natives, Pluralist Generation (приблизні роки народження з 2005 р. по 2015 р.), тобто молоді, яка виросла під впливом цифрової революції – «цифровим дітям»¹. На думку багатьох учених, медиків, психологів і педагогів, сьогодні існує небезпека того, що діти поступово переходять на підтримання мозкової активності технологічними засобами прогресу, опрацьовуючи лише ту інформацію, яку вони черпають з інформаційних технологій, і зокрема глобальної інформаційної бази інтернет. А це означає, що кліпове мислення в тому його вигляді, в якому воно склалося і використовується зараз, може знищити теоретичне мислення і класичну освіту. Звичайно, перешкодити появі новітніх ІТ чи зупинити безперервний потік нової інформації ніхто не в змозі.

Про це застерігає і Концепція впровадження медіаосвіти в Україні на 2016–2025 рр. (нова редакція), розроблена в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України та схвалена президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року. У документі зазначається, що майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети. Тому головною метою Концепції є «сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей» (Концепція..., 2016, с. 6).

Ґрунтовний аналіз наукових джерел і нормативних документів з означеної проблеми показує, що використання кліпового мислення учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) на користь навчання їх іноземної мови є актуальним, украй необхідним і цілком можливим.

Для початку визначимося з базовим терміном «кліпове мислення» і суттю цього поняття. Варто зазначити, що є безліч синонімів кліпового мислення, а саме: кліпова культура, мозаїчна культура, кліпове сприйняття, екранна свідомість, пунктирне мислення, лайкове мислення, фрагментарне мислення, net-мислення, електронна антропокультура, пульсуюча свідомість, культура «копіпаста» тощо.

Французький соціолог А. Моль (A. Moles) є одним із перших дослідників кліпового мислення (*англ.* clip – фрагмент тексту, вирізка з газети, уривок із відео чи фільму). У праці «Соціодинаміка культури», аналізуючи стан культури Заходу, автор дійшов висновку, що під впливом засобів масової комунікації відбувається процес перетворення традиційної «гуманітарної» культури на культуру «мозаїчну». Дослідник називає цю культуру «мозаїчною», тому що вона складена з безлічі дотичних фрагментів, які не утворюють конструкції, – у ній немає «точок відліку», мало справді загальних понять, зате багато понять, що мають велику вагомість (опорні ідеї, ключові слова тощо). Ця культура вже не є переважно продуктом університетської освіти, тобто деякого раціонально організованого процесу пізнання; вона є результатом безперервного, стрімкого

1) Книгу «Покоління» (“Generations”) американських учених Н. Хоува (N. Howe) і В. Штрауса (W. Strauss), опубліковану в 1991 році, присвячено теорії поколінь. У ній розглянуто історію кожного покоління, яке жило у США, починаючи з 1584 р. У 1997 р. вони презентували другу книгу – «Четверте перетворення» (“The Fourth Turning”), у якій акцентували, що у світі існує всього чотири покоління, які циклічно змінюються кожні 20 років. Представників одного покоління об’єднують спільні цінності, особливості поведінки і звички. Незалежно від країни народження, покоління одночасно проживає наслідки війни або економічну кризу.

і безладного потоку випадкових відомостей, які щоденно впливають на особистість. У «мозаїчній» культурі, – зазначає А. Моль, – «знання формуються переважно не системою освіти, а засобами масової комунікації» (Moles, 2019, с. 101–104).

Американський філософ, соціолог й футуролог Е. Тоффлер (A. Toffler) у книзі «Третя хвиля» використовує ширше поняття – «кліпова культура» (англ. clip culture), котра розуміється ним як принципово нове явище, складник загальної інформаційної культури майбутнього, заснованої на нескінченному й безконтрольному мерехтінні інформаційних відрізків і комфортної для людей відповідного складу розуму. Учений так описує кліп-культуру: «...на особистісному рівні ми повністю оточені й атаковані фрагментами образності, несумісними або взаємопов'язаними, які розхитують наші колишні уявлення й стріляють у нас розірваними або несистематизованими «екранними зображеннями». Ми живемо фактично у «відображеній від екрану» культурі (Toffler, 1989, с. 35). Тобто, йдеться про культуру з «розірваними, швидкоплинними, скороминущими зображеннями» – кліп-культуру.

У свою чергу кліп-культура формує такі унікальні форми сприйняття, як «зепінг» (англ. zapping, channel zapping – практика перемикання каналів телевізора), коли шляхом безперервного перемикання каналів телебачення створюється новий образ, що складається з уривків інформації та уламків вражень. Цей образ не вимагає підключення уяви, рефлексії, осмислення, постійно відбувається «перезавантаження», «оновлення» інформації, коли усе спочатку побачене без тимчасового розриву втрачає своє значення, застаріває.

Услід за Е. Тоффлером проблему кліпового мислення починають вивчати європейські вчені з різних галузей наук: від філософів, психологів і педагогів до нейробіологів. Приміром, канадський філософ і філолог М. Маклюен (M. McLuhan), дослідник впливу медіа на аудиторію, у книзі «Галактика Гутенберга» шукає відповіді на запитання: «Хто така людина друкованої культури (він її називає «людиною Гутенберга»), і як друковані ЗМІ впливають на людську свідомість? (McLuhan, 2011). А у праці «Війна і мир у глобальному селі» М. Маклюен відзначає, що на своєму сучасному розвитку суспільство починає трансформуватися в глобальне село¹, а з розвитком електронних засобів комунікації мислення людини повертається в «дотекстову еру», що призводить до порушення лінійної послідовності символів як основи культури (McLuhan, 2001). Тобто, відбувається заміна лінійного (понятійного) мислення нелінійним або кліповим.

Учені стверджують, що кліпове мислення, яке з'явилося в сучасному світі, не вкладається в рамки лінійного принципу організації процесу мислення, оскільки воно швидке й поверхневе, тому термін «мислення» у класичному його розумінні недоцільно поєднувати з висловом «кліпове мислення». Коли переважає кліпове мислення, мозок втрачає здатність здійснювати дії за традиційним планом: увага – сприйняття – мислення – пам'ять – уява – відтворення, а діє за скороченою схемою: увага – короткочасна пам'ять. Тому такі основні етапи мислення, як поняття, судження та умовивід, не формуються при отриманні інформації у вигляді образів, фрагментів і коротких текстів, оскільки короткочасна пам'ять забезпечує запам'ятовування одноразової інформації на короткий проміжок часу. Для збереження та повторення інформації має бути задіяна довготривала пам'ять, яка зберігає інформацію протягом тривалого часу.

Українська дослідниця Т. Удовицька розглядає кліпове мислення як нову форму сприйняття навколишнього середовища молоддю, як важливий фактор, який потрібно враховувати в освітньому процесі сучасної школи. Авторка вважає, що поява кліпового мислення обумовлена переважно процесами глобалізації та світової інтеграції країн, у ході яких виникла гостра потреба в організації комунікації за допомогою перекладу понять знаковою мовою. Саме тому кліпове мислення шляхом спрощення та символізації дозволяє одночасно сприймати одні й ті ж поняття

1) Глобальне село (англ. *Global village*) – термін, який уперше вжив М. Маклюен у 1962 році, щоб вказати на те, що сучасне людство за умов надвисоких швидкостей та інформаційних технологій живе на планеті нібито без кордонів: увесь світ стає для індивідуума настільки близьким і доступним, наче село, в якому він народився та виріс.

та образи носіями різних мов без перекладу. Тобто, глобальний комунікативний простір фактично змушує різні культури функціонувати за єдиними законами (Удовицька, 2013).

Однозначного визначення феномену «кліпове мислення» немає, але проаналізувавши усі визначення, можемо підсумувати, що в наш час термін «кліпове мислення» означає особливості мисленнєвої діяльності сучасних молодих людей, які живуть у суспільстві нових високих інформаційних технологій та відрізняються високою швидкістю сприйняття образів, візуальністю, емоційністю й асоціативністю.

Отже, передумови появи кліпового мислення дослідники пов'язують насамперед із розвитком сучасних інформаційних технологій і колосальним обсягом інформації, яку людина має опрацювати та виділити головне з неї. Сучасним підліткам і молоді притаманна швидка реакція, креативність і здатність до багатозадачності – уміння робити декілька справ одночасно, але зазвичай вони виконуються поверхово, без аналізу, установлення логічних зв'язків і глибоких висновків.

Саме про такі характеристики сучасного покоління молоді йдеться у книзі американського психолога Л. Розен (L. Rosen) «Я, мій простір і я: виховання мережевого покоління». Автор зазначає, що сильна сторона «покоління І» (Internet Generation), вихованого в епоху буму комп'ютерних і комунікаційних технологій, – їхня велика здатність до багатозадачності. Діти інтернет-покоління одночасно можуть слухати музику, спілкуватися в чаті, «серфити» в інтернеті, редагувати фото, і при цьому робити уроки чи працювати. Але, зрозуміло, платою за мультизадачність стають розсіяність, гіперактивність, дефіцит уваги та перевага візуальних символів перед логікою та заглибленням у текст (Rosen, 2007).

Як свідчить аналіз опрацьованих нами джерел, кліпове мислення має як мінуси, так і плюси. Узагальнимо основні з них (табл. 1).

Таблиця 1

Мінуси і плюси кліпового мислення «цифрових» дітей

Мінуси	Плюси
Навколишній світ перетворюється на мозаїку розрізнених, мало пов'язаних між собою фактів, частин, уламків інформації.	Може використовуватися як захисна реакція організму на інформаційне перевантаження (мозок утилізує непотрібну інформацію).
Візуальне мислення. Знижується здатність до критичного мислення.	Уміння швидко й чітко одержати та озвучити інформацію.
Неспроможність тривалий час зосереджуватись на певній інформації, людина оперує невеликими смислами, а складні семіотичні структури їй недоступні.	Здатність мозку до сприйняття й переробки великого обсягу інформації у вигляді образів за короткий час.
Зниження здатності до запам'ятовування. Зменшується обсяг довготривалої пам'яті.	Уміння швидко орієнтуватися серед навали різноманітної інформації.
Нездатність аналізувати ситуацію або якусь інформацію, бо образ не затримується в голові і змінюється іншим.	Продуктивність в умовах багатозадачності (уміння водночас виконувати декілька робіт).
Мовний мінімалізм (мізерний словниковий запас, мислення картинками ускладнює формулювати своєї думки).	Сприяє більшій адаптації до соціальної реальності, яка змінюється, та до її пізнання.

Отже, як видно з таблиці, кліпове мислення має чимало позитивних аспектів, які можна й доцільно використати в навчанні учнів ЗЗСО будь-якого шкільного предмета, у тому числі й іноземної мови.

На думку польської вченої О. Макаровської (O. Makarowska), одним із першочергових завдань лінгводидактив є вирівнювання дисбалансу, що виникає через домінування у процесі нав-

чання мови методів і прийомів, орієнтованих не на «кліповиків», а на учнів із послідовним мисленням. Для цього дослідниця пропонує адаптувати, модифікувати, переорієнтувати на «кліповиків» способи, прийоми і форми роботи, а також збагатити їх культурою некліпового мислення (Makarowska, 2020).

Учні 5–6 класів належать до наймолодшого покоління сьогодення – iGeneration. Зважаючи на те, що сучасні підлітки переважно є візуалами за типом сприйняття інформації, доцільно, на нашу думку, широко використовувати на уроках іноземної мови візуальні органайзери, за допомогою яких графічно подавати навчальний матеріал у вигляді таблиць, схем, діаграм, моделей тощо. Візуальне оформлення допомагає логічно структурувати будь-яку інформацію, що сприяє швидкому й ефективному засвоєнню матеріалу та підвищенню ефективності навчального процесу з урахуванням особливостей мислення сучасного учня. До того ж, інформація має бути короткою і значущою.

До новітніх форм візуалізації навчального матеріалу можна віднести: інтернет-ресурси, відеоуроки, презентації, ментальні карти, кластери, синквейни, діаграму Венна, метаплани, скрайбінги, фішбоуни, колажі, плакати, інтерактивні книги, хмари тегів, трейлери, лепбуки, таймлайни тощо. Коротко зупинимося на деяких з них.

Особливою популярністю у дітей з кліповим мисленням користуються прийоми складання ментальних карт, кластерів і синквейнів, які допомагають знизити інформаційне навантаження, відновити навички фокусування уваги, стимулювати основні когнітивні процеси, формувати стійкі інтелектуальні вміння та комунікативну компетентність.

Кластер (англ. Cluster – гроно, пучок) – це спосіб графічної організації матеріалу, що дозволяє зробити наочним ті розумові процеси, що відбуваються під час занурення в тему. Кластер можна застосовувати на всіх етапах уроку: виклику, осмислення та рефлексії.

Правила створення кластера є простими: у центрі записується ключовий термін, а навколо нього великі смислові одиниці, що конкретизують тему. Кластер можна створювати за допомогою рисунків SmartArt, або використавши готові шаблони у PowerPoint. Наприклад, кластер «Шкільне життя» (рис. 1).

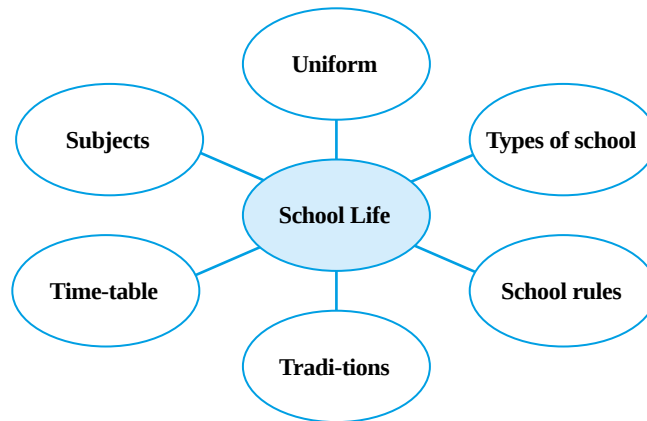

Рис. 1. Кластер «Шкільне життя»

Метод «Ментальна карта» (англ. Mind Map) є технологією графічного зображення інформації, що використовується для мозкового штурму, творчого мислення, розв’язання проблем, організації та фіксації ідей, упорядкування інформації тощо. Інші назви ментальної карти: *інтелект-карта, карта пам’яті, карта розуму, карта знань*.

Ментальну карту можна створити за допомогою паперу та кольорових маркерів, а можна скористатися безкоштовними онлайн-сервісами: Coggle (<https://coggle.it/>), Freemind (<https://>

sourceforge.net/projects/freemind/), Mapul (<https://www.mapmyself.com/>), Bubbl.us (<http://www7.bubbl-us.com/>), SpiderScribe (<https://www.spiderscribe.net/>).

Метод «Синквейн» або Сенкан (англ. Cinquain) – це вірш із 5-ти рядків, написаний за певними правилами. Лаконічність цього методу розвиває здатність резюмувати інформацію, висловлювати стисло думку декількома значущими словами, короткими висловами (як індивідуально, так і в парах).

Технологію створення та застосування ментальної карти, синквейна, кластера детально описано в наших попередніх публікаціях, присвячених компетентісно орієнтованому навчанню іноземних мов учнів 5–6 класів гімназії (Полонська, 2020; Полонська, 2022).

Однією із сучасних педагогічних технологій використання кліпового мислення учнів на уроках іноземної мови ми вважаємо *проектний метод* і похідний від нього *метод веб-квестів*, суть яких зводиться до різних форм пошуку навчальної та наукової інформації в інтернеті. При цьому дуже важливо пропонувати учням тему, що є близькою та цікавою для них. Наприклад, можна порадити скласти Guide Book (путівник) Лондоном. Пошук інформації ділиться між мікрогрупами по 2–4 особи: загальна інформація, флора і фауна, пам'ятки, розваги, транспорт тощо. Підсумки кожної групи об'єднуються у веб-квест і пропонуються іншій підгрупі – «туристам», які повинні вирішити, чи зацікавили їх «турагенти» поїздкою.

Прикладом складання такого путівника може бути сайт «London. TripAdvisor» (https://www.tripadvisor.ru/Travel_Guide-g186338-London_England.html), де пропонуються такі маршрути: «Лондон на три дні», «Лондон для ваших дітей», «Лондон безкоштовно», «Лондон – поза звичайними маршрутами», «Лондон – заміські прогулянки та екскурсії на один день» тощо.

Хмара тегів/слів (англ. Tag – ярлик, етикетка, позначка) – це візуальне відтворення списку слів на єдиному спільному зображенні, який успішно можна використати в навчанні іноземної мови. Зокрема, це сучасний і цікавий засіб роботи з лексичними одиницями. За допомогою «хмар тегів» (слів) можна візуалізувати термінологію з певної теми, що сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації. Хмара містить як візуальну інформацію, так і змістовне навантаження – сам текст. Окрім того, доцільно також створювати тематичні хмари тегів (до Нового року, Різдва, Великодня тощо).

Хмару тегів можна легко згенерувати власноруч, використавши такі онлайн-сервіси: WordClouds (<https://www.wordclouds.com/>), Worditout (<https://worditout.com/>), Tagxedo (<http://www.tagxedo.com/>) та ін.

Прикладом хмари тегів може бути, наприклад, завдання: складіть словосполучення з поданих слів (рис. 2).

Рис. 2. Хмара тегів на складання словосполучень

Скрайбінг (англ. scribe – накидати ескізи або малюнки) – це мистецтво відтворювати вербальну комунікацію в малюнках у реальному часі, у процесі виступу чи доповіді. Виступ учителя

ля супроводжується малюнками фломастером на білій дошці або папері. Ефективним є використання скрайб-презентації під час вивчення нової теми. Мовлення слід супроводжувати різними схемами, графіками, малюнками, які відображають ключові поняття, ідеї та взаємозв'язки між ними. Це допомагає краще зрозуміти зміст нової інформації та запам'ятати її завдяки залученню візуалізації.

Для створення комп'ютерного скрайбінгу можна використовувати такі онлайн-сервіси і програми: PowToon <https://www.powtoon.com/>; Power Point (<https://office.live.com/start/PowerPoint.omkt=uk-UA>), Animaker (<https://www.animaker.com/>), GoAnimate (<https://www.vyond.com/>).

Мнемотехніка або *мнемоніка*, під якою розуміють комплекс прийомів, що покращує процес запам'ятовування, в основному шляхом використання зорових образів та асоціацій. Мнемотехніка відома з давніх часів, але не варто ігнорувати цей метод, позаяк він сприяє запам'ятовуванню великого обсягу інформації, зокрема у процесі навчання іноземної мови.

Серед поширених та ефективних мнемонічних методів і прийомів доцільно виокремити такі: *Метод ключових слів*. *Співзвучні фонетичні асоціації*. *Метод взаємодії всіх відчуттів*. *Римування*. *Метод Цицерона*. *Метод Айвазовського*, *Метод піктограм* та ін.

Метод Цицерона (або *Метод на просторі уяву*) полягає в тому, що учень уявляє, як він обходить свою кімнату, де йому все добре знайоме, і в думках «прикріплює» на різних меблях папірці з їх назвами іноземною мовою. Потім він ще раз подумки повертається до кімнати і згадує місця з «прикріпленими» словами під час першого обходу.

Метод Айвазовського спрямований на тренування зорової пам'яті. Пропонується протягом 1–5 хвилин уважно розглянути предмет/пейзаж/людину і запам'ятати усе до найдрібніших деталей, а потім по пам'яті відтворити побачене (із заплющеними очима, або відвернувшись від зображення). Розплющивши очі, треба порівняти реальний предмет з його уявним образом. Можна зробити замальовки того, що запам'яталося. Для досягнення максимального ефекту всі дії можна повторити ще 2–3 рази.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Кліпове мислення – новий феномен сучасності, основною причиною виникнення якого став швидкий розвиток інноваційних медіатехнологій і необхідність сприйняття великого обсягу інформації. Кліпове мислення не можна заборонити або ігнорувати як у житті, так і в освітньому процесі. Окрім негативних рис, воно має низку позитивних якостей, які потрібно використати на користь оволодіння іноземною мовою. Покоління «цифрових» дітей, до якого відносяться учні 5–6 класів, перевагу віддає візуальним образам, тож головною умовою навчання таких дітей іноземної мови є широке використання наочності. До того ж, пріоритетними мають бути сучасні форми візуалізації навчального матеріалу, про що йшлося в нашій публікації.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо в підготовці конкретних рекомендацій учителям іноземних мов з питань інтеграції кліпового мислення в шкільну іншомовну освіту.

Використані джерела

Про Концепцію Національної програми інформатизації. № 1089-IX (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). (2016). Найдьонова Л. А., Слюсаревський М. М. (Ред.). Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. <http://mediaosvita.org.ua/book/kontseptsiya-vprovadzheniya-mediaosvity/>

Moles, A. A. (2019). Sociodynamique de la culture. De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111672403>

Toffler, A. (1989). The third wave: The Classic Study of Tomorrow. Bantam; Reissue edition. https://ia801301.us.archive.org/26/items/The-Third-Wave_Toffler.pdf

McLuhan, M. (2011). The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man. New edition. University of Toronto Press. https://books.google.com.ua/books/about/The_Gutenberg_Galaxy.html?id=VWspDwAAQBAJ&redir_esc=y

- McLuhan, M. (2001). *War and Peace in the Global Village*. Gingko Press. <https://gingkopress.com/shop/war-and-peace-in-the-global-village-new/>
- Удовицька, Т. А. (2013). «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). *Вища освіта України: теорет. і наук.-метод. часопис*. Вип. 31. Т. VIII (50). Інститут вищої освіти НАПН України. 407–416.
- Rosen, L. D. (2007). *Me, MySpace, and I: Parenting the Net Generation*. Palgrave Macmillan.
- Makarowska, O. (2020). Zwrot ku sieciowości w dyskursie glottodydaktycznym. *roczniki humanistyczne*. Tom LXVIII, zeszyt 10. S. 207–220. DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh206810-16>.
- Полонська, Т. К. (2020). Інтерактивні методи реалізації інтегрованих змістових ліній на уроках іноземної мови у 5–6 класах гімназії. *Іноземні мови в школах України*. 4. 4–8.
- Полонська, Т. К. (2022). Критичне мислення як технологія компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів 5–6 класів гімназії. *Український педагогічний журнал*. 1. 70–79.

References

- Pro Kontsepsiuu Natsionalnoi prohramy informatyzatsii. 1089-IX (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian).
- Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia). (2016). Naidonova L.A., Sliusarevskiy M.M. (Red.). Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii NAPN Ukrainy. <http://mediaosvita.org.ua/book/kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity/> (in Ukrainian).
- Moles, A. A. (2019). *Sociodynamique de la culture*. De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111672403>. (in French).
- Toffler, A. (1989). *The third wave: The Classic Study of Tomorrow*. Bantam; Reissue edition. https://ia801301.us.archive.org/26/items/The-Third-Wave_Toffler.pdf (in English).
- McLuhan, M. (2011). *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. New edition. University of Toronto Press. https://books.google.com.ua/books/about/The_Gutenberg_Galaxy.html?id=VWspDwAAQBAJ&redir_esc=y (in English).
- McLuhan, M. (2001). *War and Peace in the Global Village*. Gingko Press. <https://gingkopress.com/shop/war-and-peace-in-the-global-village-new/> (in English).
- Udovytska, T. A. (2013). «Klipove myslennia» molodi: osoblyvosti proiavu u protsesi navchannia (do postanovky problemy). *Vyshcha osvita Ukrainy: teoret. i nauk.-metod. chasopys*. Vyp. 31. T. VIII (50). Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy. 407–416. (in Ukrainian).
- Rosen, L. D. (2007). *Me, MySpace, and I: Parenting the Net Generation*. Palgrave Macmillan. (in English).
- Makarowska, O. (2020). Zwrot ku sieciowości w dyskursie glottodydaktycznym. *roczniki humanistyczne*. Tom LXVIII, zeszyt 10. 207–220. DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh206810-16>. (in Polish).
- Polonska, T. K. (2020). Interaktyvni metody realizatsii intehrovanykh zmistovykh liniy na urokakh inozemnoi movy u 5–6 klasakh himnazii. *Inozemni movy v shkolakh Ukrainy*. 4. 4–8. (in Ukrainian).
- Polonska, T. K. (2022). Krytychne myslennia yak tekhnolohiia kompetentnisno oriietovanoho navchannia inozemnykh mov uchniv 5–6 klasiv himnazii. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 1. 70–79. (in Ukrainian).

Valerii Redko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Researcher, Head of the Department of Teaching Foreign Language of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Research interests: linguodidactic principles of teaching foreign languages in general secondary education institutions; problems of constructing the content of school textbooks of foreign languages; levels of formation of foreign language communicative competence of students; theoretical and methodological principles of competence-oriented foreign language learning of students; conceptual principles of organization of professional activity of foreign language teachers in the conditions of competence-oriented learning, etc.

Tamara Polonska, PhD (Pedagogy), Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of Teaching Foreign Languages of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Research interests: competence-oriented teaching of foreign languages to students of general secondary education institutions (GSEI); formation of intercultural foreign language communicative competence of high school students; introduction of integrated content lines in foreign language lessons; formation and development of students' critical thinking in the process of mastering foreign languages; innovative technologies of foreign language teaching, etc.

FEATURES OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO 5–6 GRADE STUDENTS OF GYMNASIUM WITH CLIP THINKING

The article explores the theoretical problems of “clip thinking” as a new phenomenon of our time, which is especially common among the younger generation. The rapid development of the latest information technologies has led to the production of huge amounts of information, its accumulation and quick transfer. Clip thinking is a kind of response and protective reaction of a person to information and psychological overload. The basic approaches to determining the essence of clip thinking are analysed, the main reasons for its development among young adolescents are revealed. The progress of television and, especially, the Internet, has led to the fact that the current young generation is thinking less and less logically, ceases to delve into information, perceiving it superficially and fragmentarily. Experts argue that the clip type of thinking is primarily characteristic of Generation Z, that is young people who grew up under the influence of the digital revolution – “digital children”. There is no unambiguous definition of the phenomenon of “clip thinking”, but according to scientific sources we can conclude that nowadays the term “clip thinking” means features of thinking of modern young people living in a society of new high information technologies and are characterized by high speed of image perception, visuality, emotionality and associativity. The key factors that contributed to the emergence of clip thinking in the modern information society are considered. The negative and positive features of clip thinking of “digital” children are singled out and analysed. The author argues that clip thinking cannot be ignored or eliminated in people's lives or in the educational process. On the contrary, its positive features should and can be used in teaching students of institution of general secondary education in any school subject, including a foreign language. Methods and techniques of mastering a foreign language by students with clip thinking are defined and characterized; samples of their practical use in foreign language lessons in grades 5–6 of the gymnasium are proposed. Further prospects for the study of this problem are outlined.

Keywords: clip thinking; foreign language; gymnasium; digital children.